

Sygn. akt I ACa 1334/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 grudnia 2013 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu – Wydział I Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Ewa Głowacka
Sędziowie:	SSA Małgorzata Bohun (spr.) SSA Janusz Kaspryszyn
Protokolant:	Justyna Łupkowska

po rozpoznaniu w dniu 12 grudnia 2013 r. we Wrocławiu na rozprawie

sprawy z powództwa **H. D. i S. D.**

przeciwko **R. K.**

o zapłatę

na skutek apelacji powodów

od wyroku Sądu Okręgowego w Świdnicy

z dnia 2 września 2013 r. sygn. akt I C 448/13

- 1. oddala apelację;**
- 2. zasądza od powodów na rzecz pozwanego 2.700 zł kosztów postępowania apelacyjnego.**

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 2 września 2013 r., sygn. akt I C 448/13, Sąd Okręgowy w Świdnicy oddalił wytoczone przez powodów H. S. D. przeciwko pozwanemu R. K. powództwo o zapłatę kwoty 150.000 zł wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty (punkt I. wyroku) oraz zasądził solidarnie od powodów na rzecz pozwanego kwotę 3.617 zł tytułem kosztów procesu.

Apelację od powyższego orzeczenia wywiedli powodowie zaskarżając wyrok w całości i zarzucając:

I. naruszenie prawa materialnego, tj.:

- art. 405 k.c. poprzez przyjęcie, że powództwo nie wyczerpywało przesłanek określonych w tym przepisie;
- art. 118 k.c. i art. 120 k.c. poprzez przyjęcie, że roszczenie powodów uległo przedawnieniu;

II. naruszenie przepisów postępowania, tj.:

1. art. 233 k.p.c. poprzez przekroczenie swobodnej oceny dowodów tak w zakresie faktów uznanych przez Sąd za udowodnione bez przeprowadzenia w tym zakresie postępowania dowodowego i ewentualnej weryfikacji twierdzeń pozwanego, jak i dokonania przez Sąd ustaleń faktycznych nie mających oparcia w zebranych materiale dowodowym;

2. art. 328 § 2 k.p.c. poprzez sporządzenie uzasadnienia wyroku niespełniającego ustawowych wymogów w zakresie wyjaśnienia podstawy prawnej rozstrzygnięcia oraz ustosunkowania się do twierdzeń i zarzutów, a także wywodów prawnych powodów w zakresie uznania decyzji administracyjnej z dnia 13 sierpnia 1987 r. za bezskuteczną w zakresie rozpatrywania niniejszej sprawy.

W oparciu o powyższe powodowie wnieśli o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji oraz pozostawienie temu Sądowi do rozstrzygnięcia o kosztach postępowania.

Sąd Apelacyjny rozpoznając apelację powodów oparł się na następujących ustaleniach Sądu I instancji, które przyjął za własne:

H. D. i S. D. są następcami prawnymi P. D., P. D. jako członek Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w B. wniósł do niej w użytkowanie m.in. wkład gruntowy w postaci działki nr (...) o powierzchni 3,51 ha.

Umową z dnia 9 września 1986 r. P. i A. D. darowali H. D. i S. D. nieruchomości rolną z zabudowaniami, położoną w B., gmina Ś., składającą się z działek nr (...), nr (...) i nr (...) o łącznej powierzchni 7,98 ha. Działka nr (...) nie została nigdy ze spółdzielni wycofana i do 2010 r. była wpisana do księgi wieczystej powodów numerze (...).

W dniu 13 sierpnia 1987 r. Naczelnik Gminy Ś. wydał decyzję nr (...) o zmianie w rejestrze gruntów obrębu B., na mocy której dla R. K. wydzielona została nieruchomość gruntowa działki (...) o pow. 11,63 ha. Grunty rolne, które weszły w skład nowej działki stanowiły własność i wkład gruntowy do RSP w B.: 2,30 ha- własność S. B., 4,2 ha- własność R. K., 3,27 ha- własność S. K., 3,51 ha- własność S. D..

Działka rolna nr (...) została podzielona. Część tej działki o pow. 3,22 ha została wcielona do nowoutworzonej działki (...), zaś pozostała część o pow. 0,29 ha jako nowa działka (...) została przypisana w ewidencji gruntów S. D.. Działki nr (...) o łącznej powierzchni 3,22 ha (wcześniej przypisane R. K.) zostały przypisane w ewidencji gruntów H. D. i S. D.. Procedura przekazania gruntu R. K. odbyła się przy akceptacji RSP B., z powołaniem się na jej statut. O zmianach wprowadzonych do ewidencji gruntów osoby będące właścicielami działek, które były przedmiotem zmian, wprowadzonych na podstawie projektu podziału nieruchomości, nr ks. rob. (...), nie były powiadamiane.

Fizycznie w posiadanie działkę nr (...) R. K. objął w styczniu/lutym 1987 r.; wiosną posiał na tym polu pszenicę. Działka nr (...), użytkowana przez pozwanego, jest położona tuż przy drodze asfaltowej do Ś.. Do 2003 r. nikt nie zgłaszał do niego żadnych pretensji odnośnie korzystania z tychże działek.

Około 1987-1988 roku powodowie powzięli wiadomość o zamianie działek oraz, że gruntami należącymi do nich dysponuje R. K.. W 1999 r.

RSP poinformowała ustnie powodów o zwrocie na ich rzecz działki nr (...) opow. 0,29 ha, stanowiącą część działki nr (...). Powodowie zwrócili się do RSP B. o „przywrócenie prawidłowego- to jest zgodnego z prawem i interesem gospodarczym Spółdzielni stanu użytkowania”.

W roku 2003 R. K. złożył do Wójta Gminy Ś. wniosek o przekształcenie działek nr (...) o łącznej pow. 2,00 ha na działki budowlane. Powodowie powzięli o tym wiadomość. W toku procedury podziałowej z działek tych stworzono w drodze scalenia działkę nr (...), którą następnie podzielono na działki (...) do (...), przy czym działka nr (...) pozostała działką rolną, nieobjętą przekształceniem na działki budowlane. Procedura przekształceniowa była odpłatna, prowadzona z inicjatywy i na wniosek pozwanego, a koszty poniesione w toku tej procedury wyniosły łącznie 18.744,90 zł.

W roku 2005 r. R. K. zbył 4 działki za łączną kwotę 64.700,00 zł, w tym: działkę nr (...) za kwotę 19.520,00 zł brutto (16.000,00 zł netto), działkę nr (...) za kwotę 21.118,20 zł brutto (17.310,00 zł netto), działkę nr (...) za kwotę 20.008,00 zł brutto (16.400,00 zł netto), działkę nr (...) za kwotę 18.300,00 zł brutto (15.000,00 zł netto).

Pozwany uiszczył na rzecz Gminy Ś. jednorazową opłatę z tytułu wzrostu wartości nieruchomości w związku z uchwaleniem miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w kwocie 20.424,00 zł. Pozwany całą uzyskaną ze sprzedaży działek kwotę przeznaczył na budowę wodociągu, m.in. do przedmiotowych działek. Łączna wartość inwestycji wyniosła 101.700,00 zł, a wodociąg został darowany i przekazany Gminie Ś. w dniu 8 maja 2007 r.

Powodowie nigdy nie wyzwali pozwanego do zwrotu korzyści uzyskanych przez niego ze sprzedaży ich gruntów.

Decyzją z dnia 27 września 2010 r. Samorządowego Kolegium Odwoławczego w W. stwierdzono, iż decyzja Naczelnika Gminy Ś. z dnia 13.08.1987 r. została wydana z rażącym naruszeniem prawa, jednakże nie stwierdzono jej nieważności z tej przyczyny, że wywołała ona nieodwracalne skutki prawne. Decyzja ta jest ostateczna; nie została zaskarżona do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego.

W dniu 18 września 2003 r. H. i S. D. wystąpili z pozwem do Sądu Rejonowego w Ś., którym po ostatecznym zmodyfikowaniu żądania domagali się wydania im przez R. K. części „starej” działki nr (...) o pow. 3,22 ha, stanowiącej obecnie część „nowej” działki nr (...). Na rozprawie w dniu 17.10.2005 r. pozwany przyznał, iż zbył działki. Wyrokiem Sądu Rejonowego w Ś. z dnia 8 listopada 2005 r. (sygn. akt I C 524/03) powództwo zostało oddalone.

Wyrokiem z dnia 16 czerwca 2008 r. Sądu Okręgowego w Świdnicy ustalono, że R. K. jest właścicielem działek gruntu o numerach(...) o pow. 0,64 ha, (...) o pow. 0,40 ha i (...) o pow. 2,18 ha, położonych w B., gmina Ś. numer jednostki rejestrowej G.185, wcześniej opisanych w księdze wieczystej KW nr (...), prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Ś..

Wyrokiem z dnia 30 czerwca 2009 r. Sądu Rejonowego w Ś. oddalono powództwo R. K. przeciwko W. K., J. K., K. K. (2), M. S. i RSP w B. o wydanie mu działek gruntu nr (...) położonych w B..

Wyrokiem Sądu Rejonowego w Świdnicy z dnia 19 czerwca 2009 r. uzgodniono treść ksiąg wieczystych: nr (...) prowadzonej przez

Sąd Rejonowy w Ś. dla nieruchomości gruntowej położonej w B. o łącznej powierzchni 3,8555 ha, składającej się z działek: (...), w której w dziale II jako właściciel wpisany jest R. K. oraz nr (...) prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Świdnicy dla nieruchomości rolnej zabudowanej położonej w B. o łącznej powierzchni 7,4400 ha, składającej się z działek nr (...), w której w dziale II jako współwłaściciele w udziałach po 1/2 części wpisani są: S. D. oraz H. D. w ten sposób, że: w księdze wieczystej nr (...) w dziale I-O Oznaczenie (...) wykreśla: działkę nr (...) o pow. 0,1584 ha, działkę nr (...) o pow. 0,2405 ha, działkę nr (...) o pow. 0,1754 ha, działkę nr (...) o pow. 0,1640 ha, działkę nr (...) o pow. 0,1601 ha, działkę nr (...) o pow. 0,1794 ha, działkę nr (...) o pow. 0,2713 ha, działkę nr (...) o pow. 0,1686 ha, działkę nr (...) o pow. 0,2343 ha, zaś w księdze wieczystej nr (...) w dziale I-O Oznaczenie Nieruchomości wykreśla działkę nr (...), a w jej miejsce wpisuje: działkę nr (...) o pow. 0,1584 ha, działkę nr (...) o pow. 0,2405 ha, działkę nr (...) o pow. 0,1754

ha, działkę nr (...) o pow. 0,1640 ha, działkę nr (...) o pow. 0,1601 ha, działkę nr (...) o pow. 0,1794 ha, działkę nr (...) o pow. 0,2713 ha, działkę nr (...) o pow. 0,1686 ha, działkę nr (...) o pow. 0,2343 ha.

W oparciu o tak ustalony stan faktyczny Sąd Okręgowy uznał powództwo za nieuzasadnione. W pierwszej kolejności wskazał, iż było ono przedawnione, jako że powodowie już w 1987 r. wiedzieli o zmianach w rejestrze gruntów, na mocy których pozwany otrzymał uprzednio do nich należące działki. Nadto, wobec pełnienia przez powoda funkcji członka zarządu Spółdzielni, miał on realną możliwość ustalenia rzeczywistego stanu powstałego wskutek zmian gruntowych. Sąd I instancji nie podzielił również stanowiska powodów, jakoby wytoczone przez nich w 2003 r. powództwo windykacyjne przerwało bieg terminu przedawnienia, jako że nie zachodziła tożsamość roszczeń. Niezależnie od powyższego Sąd wskazał, iż

nie zaktualizowały się wskazane w art. 405 k.c. przesłanki, albowiem nie sposób było przyjąć, jakoby pozwany wszedł w posiadanie spornej działki w sposób bezprawny. Powołując się na decyzję Naczelnika Gminy Ś. z dnia 13.08.1987 r. Sąd Okręgowy uznał, iż stanowiła ona prawną podstawę przysporzenia powstałego po stronie pozwanego. Wskazał przy tym, iż mimo wydania jej z rażącym naruszeniem prawa, nie została wyeliminowana z obrotu prawnego. Nadto wskazał, iż powodowie nie wykazali kwoty, o jaką pozwany miał się wzbogacić, pomijając jednocześnie fakt poniesienia przez niego nakładów związanych m.in.

z przekształceniem działki z rolnej w budowlaną.

W odpowiedzi na apelację powodów, pozwany wniósł o jej oddalenie oraz zasądzenie na swoją rzecz kosztów procesu wg norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja, jako bezzasadna, podlegała oddaleniu.

Na wstępie wskazać należało, iż wobec braku spełniania przesłanek z art. 386 § 2 k.p.c. oraz art. 386 § 4 k.p.c. wniosek powodów o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania należało uznać za chybiony. Niewątpliwie bowiem w sprawie nie zaistniała przesłanka skutkująca nieważnością postępowania, a Sąd I instancji orzekł merytorycznie o wszystkich żądaniach, przeprowadzając w tym celu drobiazgowo postępowanie dowodowe.

Podstawą niniejszego rozstrzygnięcia był zatem stan faktyczny ustalony przez Sąd Okręgowy, bowiem w ocenie Sądu Apelacyjnego, wbrew stawianym przez powodów zarzutom, w wyniku prawidłowo przeprowadzonego postępowania dowodowego, ustalił on istotne dla rozstrzygnięcia sprawy okoliczności, które znajdowały pełne odzwierciedlenie w całości zaoferowanego przez strony materiału dowodowego. Dokonując oceny tak zebranego materiału dowodowego, Sąd ten nie naruszył reguł swobodnej oceny dowodów, wyznaczonych treścią przepisu art. 233 § 1 k.p.c. Nadto, aby mówić o naruszeniu tej regulacji koniecznym jest wykazanie, że Sąd uchybił zasadom logicznego rozumowania lub doświadczenia życiowego. Analiza akt sprawy podstaw do formułowania takiego zarzutu zaś nie daje. Ponadto powodowie zarzut sformułowali w sposób niezwykle ogólnikowy wskazując, mimo braku jakichkolwiek podstaw, iż Sąd I instancji uznał część faktów za udowodnione bez przeprowadzania postępowania dowodowego, zaś część ustalił, mimo braku oparcia w zebranych materiale dowodowym, przy czym, co należy podkreślić, powodowie nie wskazali, ustalenia których okoliczności kwestionowali. Takie zaś sformułowanie zarzutu uniemożliwiało szczegółową jego ocenę w toku postępowania apelacyjnego.

Odnosząc się do pozostałych podniesionych w apelacji zarzutów, jako trafny należało ocenić zarzut naruszenia przepisów prawa materialnego, tj. art. 118 k.c.

i art. 120 k.c. Nieprzekonująca, bowiem okazała się argumentacja Sądu I instancji, jakoby wymagalność roszczenia powodów objętego żądaniem pozwu, a tym samym bieg terminu przedawnienia, należało liczyć już od roku 1987, tj. roku w którym dokonano zamiany gruntów należących do stron. Okoliczność, iż powodowie mieli świadomość, iż stanowiące uprzednio ich własność grunty były uprawiane przez pozwanego, a także fakt, że powód S. D. aktywnie działając

na rzecz rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w B., miał możliwość ustalenia rzeczywistego stanu powstałego wskutek zmian gruntowych pozostawały, w ocenie Sądu Apelacyjnego, bez znaczenia dla ustalenia początku biegu terminu przedawnienia sformułowanego przez powodów roszczenia. Wskazać bowiem należy, iż żądanie pozwu oparte zostało na przepisach normujących bezpodstawne wzbogacenie (art. 405 k.c.), a powodowie korzyści, jakiej pozwany miał uzyskać bez podstawy prawnej, upatrywali w zysku, jaki osiągnął on ze sprzedaży działek stanowiących ich własność. W istocie zatem ta data winna wyznaczać początek biegu terminu przedawnienia roszczenia powodów. Z ustaleń Sądu I instancji wynikało zaś, iż pozwany sprzedał sporne działki dopiero w 2005 r. Tym samym w dacie wniesienia pozwu (14.12.2012 r.), roszczenie powodów nie było jeszcze przedawnione.

Uznanie zasadności wyżej wymienionego zarzutu nie miało jednakże znaczenia dla oceny trafności zaskarżonego wyroku. Słusznie bowiem Sąd I instancji wskazał, iż nie zaktualizowały się wskazane w art. 405 k.c. przesłanki umożliwiające zasądzenie od pozwanego dochodzonej pozewem kwoty. Nie sposób bowiem obronić prezentowanego przez powodów poglądu, jakoby pozwany wszedł w posiadanie stanowiących uprzednio ich własność działek w sposób bezprawny. Wskazać należy, iż zmiany w rejestrze gruntów dokonane zostały w oparciu o decyzję Naczelnika Gminy Ś. z dnia 13 sierpnia 1987 r. Decyzja ta, mimo wydania jej z rażącym naruszeniem prawa, nadal funkcjonuje w obrocie prawnym. Nie została bowiem stwierdzona jej nieważność, a tym samym nie zniweczono skutków, jakie wywołała.

Jako nietrafne należało przy tym ocenić powoływanie się przez powodów na orzecznictwo Sądu Najwyższego, w którym wyrażono pogląd o możliwości odmowy zastosowania decyzji administracyjnej w toku postępowania cywilnego.

Oba bowiem przywołane orzeczenia- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 lipca 2005 r. (IV CK 12/05, LEX nr 180909) i wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 listopada 2011 r. (IV CSK 68/11, LEX nr 1119545)- zapadły w innym stanie faktycznym, aniżeli ustalony w niniejszej sprawie.

Istotnie w wyroku z dnia 17 listopada 2011 r. Sąd Najwyższy zajmował się kwestią bezpodstawnego wzbogacenia, gdzie korzyść majątkowa miała postać uzyskanej ceny sprzedaży nieruchomości, przy czym sprzedający wszedł w posiadanie zbywanej nieruchomości na mocy decyzji administracyjnej, która następnie została uznana za nieważną z uwagi na wydanie jej bez podstawy prawnej. Stwierdzenie zaś nieważności decyzji administracyjnej jest aktem działającym z mocą wsteczną od daty dotychczasowej decyzji i uchylającym wszystkie skutki prawne jakie mogły powstać przez jej wydanie. Tymczasem w niniejszej sprawie Samorządowe Kolegium Odwoławcze w W.,

w odpowiedzi na wniosek powodów o stwierdzenie nieważności decyzji Naczelnika Gminy Ś. z dnia 13 sierpnia 1987 r., nieważności takiej nie stwierdziło,

co więcej, wskazało, iż nie było możliwe wyeliminowanie przedmiotowej decyzji

z obrotu prawnego z uwagi na fakt, iż skutki prawne jakie ona wywołała, były nieodwracalne. Ustalenie zaś przez organ administracji publicznej, że istnieją okoliczności wskazujące na nieodwracalność skutków prawnych decyzji administracyjnej obciążonej wadami skutkującymi jej nieważnością oraz podjęcie następnie decyzji jedynie ograniczającej się do stwierdzenia wydania zaskarżonej decyzji z naruszeniem prawa prowadzi do utrzymania stanu prawnego mającego

w niej swoje źródło (por. właśnie uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia

17 listopada 2011 r., IV CSK 68/11, LEX nr 1119545). Mimo zatem, iż powodowie słusznie w uzasadnieniu apelacji wskazywali, iż sformułowane przez nich żądanie było tożsame z żądaniem przedstawionym w wyżej przywołanym orzeczeniu,

to jednak okoliczności obu spraw były zgoła odmienne.

Z kolei w uzasadnieniu wyroku z dnia 7 lipca 2005 r. Sąd Najwyższy wskazał, iż wprawdzie w odniesieniu do decyzji administracyjnych utrwalił się pogląd, zgodnie z którym sąd cywilny jest uprawniony do odmowy stosowania decyzji administracyjnej, jednakże dotyczy to wyłącznie decyzji wydanych przez organ oczywiście niewłaściwy lub bez zachowania jakiegokolwiek procedury, a także decyzji nie podpisanych. Takie bowiem wadliwości zbliżają decyzję do aktu nieistniejącego, pozornego (actus nullus), który pozbawiony jest skuteczności w zakresie stosunków

cywilnoprawnych. W niniejszej zaś sprawie taki stan rzeczy nie zachodził. Niewątpliwie bowiem nie takie okoliczności zaważyły na wadliwości decyzji z dnia

13 sierpnia 1987 r. SKO w W. wyraźnie bowiem wskazało, iż wbrew przepisom Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Gospodarki Komunalnej z dnia

28 czerwca 1955 r. w sprawie trybu postępowania przy zgłaszaniu i dokonywaniu zmian w danych objętych ewidencją gruntów i budynków, dokonujący zmian

w rejestrach gruntów nie powiadomił o powyższym wszystkich zainteresowanych stron, nie przeprowadził również postępowania scaleniowego, które ewentualnie obowiązek ten mogło uchylać.

W tym kontekście nie sposób było obronić teorii o decyzji nieistniejącej. Zgodnie natomiast z utrwalonym poglądem judykatury uznanie za bezskuteczną

w obrocie prawnym decyzji administracyjnej dotkniętej wadami uzasadniającymi jej nieważność, odnośnie do której stwierdzono jej wydanie z naruszeniem prawa, należy do drogi postępowania administracyjnego, nie zaś cywilnego.

Taka decyzja nie jest bowiem aktem pozornym lecz istniejącym i funkcjonującym w obrocie prawnym (wyrok NSA z dnia 20 lipca 1981 r., SA 1478, OSNA 1981 r., nr 2, poz. 72, uchwała składu siedmiu sędziów SN z dnia 28 maja 1992 r., III AZP 4/92, OSNCP

nr 12, poz. 211).

Z opisanych powyżej względów ani Sąd I instancji ani też Sąd Apelacyjny

nie miały podstaw, ażeby odmówić stosowania kwestionowanej przez powodów decyzji. W tym też kontekście, podniesiony przez powodów zarzut naruszenia

art. 328 § 2 k.p.c., wobec bezzasadności prezentowanego przez nich stanowiska, należało uznać jako nietrafny.

W tym stanie rzeczy, zasadnie Sąd I instancji przyjął, iż przysporzenie majątkowe po stronie pozwanego, o ile w ogóle takie zaistniało ze względu

na wysokość poczynionych przez niego nakładów, o czym powodowie zdawali

się zapominać, miało swoją ważną podstawę prawną. Okoliczność zaś, iż sporna decyzja administracyjna została wydana z rażącem naruszeniem prawa nie może obciążać pozwanego, który swoje czynności podejmował w zaufaniu do organów

ją wydających. Nie na nim bowiem spoczywa odpowiedzialność za działanie organów administracji publicznej.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 385 k.p.c., oddalił apelację i zgodnie z żądaniem pozwanego, rozstrzygnął o poniesionych przez niego na tym etapie postępowania kosztach, w oparciu o art. 98 k.p.c. w zw. z

art. 391 §1 k.p.c. w zw. z § 6 ust. 6 w zw. z § 13 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U. z 2013, poz. 461 j.t.) zasądzając od powodów na jego rzecz kwotę 2.700 zł.

kp